

Nowoczesne technologie wykorzystywane w pracach Sekcji Opracowania Technicznego – terażniejszość i przyszłość

Modern technologies in the work of Section for Technical Processing: present and future

Abstrakt:

Niniejszy artykuł przedstawia zmiany jakie przyniosły nowe technologie, wdrożone w Sekcji Opracowania Technicznego w latach 2010–2015. Omówiono inwentarze Wydawnictw Zwartych (tradycyjne i komputerowe). Pokazano zalety wprowadzenia ewidencji komputerowej opracowanych książek. Zapoznano z przygotowaniem technicznym książki przeznaczonej do Wolnego Dostępu (WD). Przybliżono także wykorzystanie w przyszłości technologii RFID, jako ważnego procesu automatyzacji Biblioteki Uniwersyteckiej, w świetle jej przygotowań do udostępniania materiałów bibliotecznych w Wolnym Dostępie.

Abstract:

The article presents the changes caused by the new technologies implemented in the Section for Technical Processing between the years 2010–2015. It describes the inventories of monographs (traditional and computerized), shows the advantages of introducing computerized check-in of books processing, and gives information about technical preparation of books assigned for free access. It also brings closer to the applicability of RFID technology in the future as an important process of the Library's automation in the light of its preparation for the Library's material free access.

Słowa kluczowe:

nowe technologie, Sekcja Opracowania Technicznego, inwentarz tradycyjny, inwentarz komputerowy, Wolny Dostęp, technologia RFID

Keywords:

new technologies, Section for Technical Processing, traditional inventory, computerized inventory, free access, RFID technology

Wstęp

Nowe technologie, które od lat 90 ubiegłego stulecia pojawiły się w Bibliotece Uniwersyteckiej miały ogromny wpływ na pracę jej poszczególnych Oddziałów. Zmiany nie ominęły również Sekcji Opracowania Technicznego, jeszcze zanim ta wyodrębniła się z Oddziału Wydawnictw Zwartych, co miało miejsce w kwietniu 2011 roku.

Dzięki procesowi komputeryzacji inwentarz tradycyjny, zapisywany ręcznie zastąpiony został jego odpowiednikiem elektronicznym.

Jednym z zadań realizowanych w Dziale było przygotowanie techniczne książek do Wolnego Dostępu i tu także z pomocą przyszły nowoczesne technologie. Etap następny, planowany w przyszłości dotyczy wykorzystania do ochrony zbiorów technologii RFID. Ten etap będzie realizowany w Sekcji Opracowania Technicznego.

W e-book'u wydanym z okazji 50-lecia powstania Biblioteki Uniwersytetu Wrocławskiego nie pojawił się żaden artykuł traktujący o przygotowaniu i opracowaniu technicznym zbiorów. Wydaje się więc właściwe napisać o Sekcji, zajmującej się tą ważną pracą, z okazji 70-lecia istnienia Biblioteki Uniwersyteckiej we Wrocławiu.

1. Inwentarz Druków Zwartych

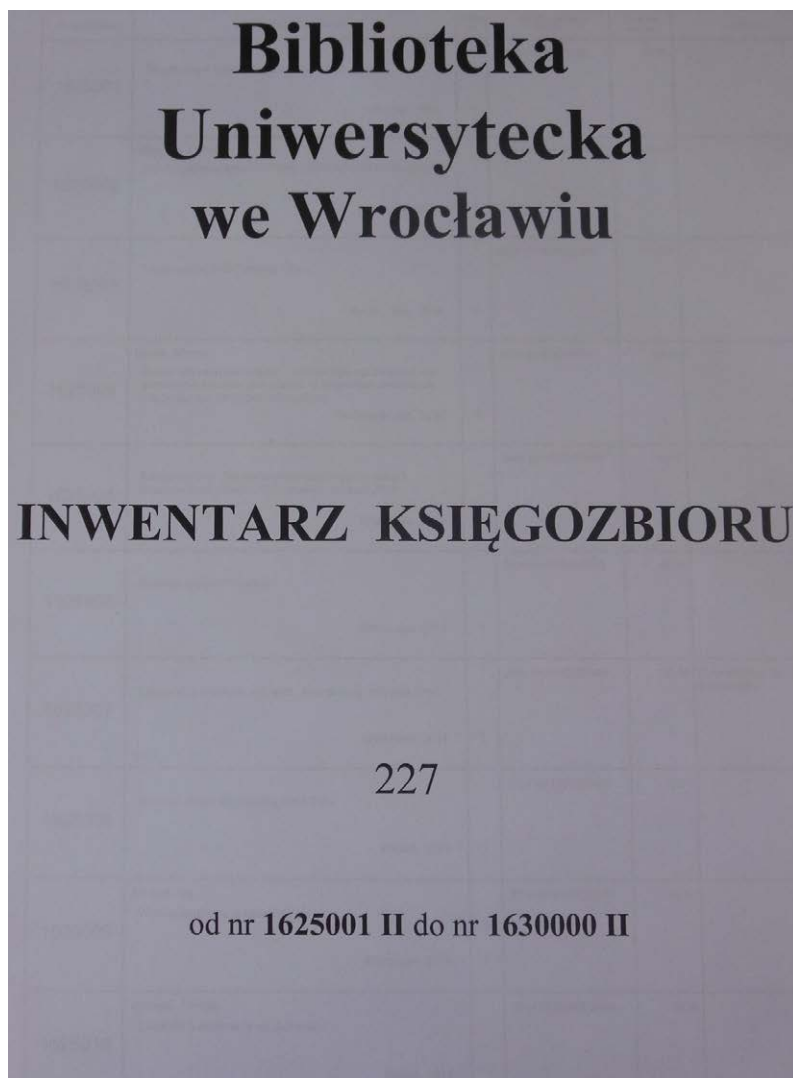
„Od dnia 1 czerwca 2010 roku r. Biblioteka Uniwersytecka wprowadza nowy sposób inwentaryzacji zbiorów, zgodny z Rozporządzeniem MKiDN z dnia 29 października 2008 roku w sprawie ewidencji materiałów bibliotecznych [...] Obecnie jednostką inwentarzową staje się jeden wolumen...” – tak stanowił komunikat nr 2 Dyrekcji Biblioteki Uniwersyteckiej we Wrocławiu, który ukazał się 7 czerwca 2010 roku. Znaczyło to, że wprowadza się nowy sposób inwentaryzacji zbiorów: jeden wolumen – jedna jednostka inwentarzowa. Kończyła się era tworzenia dopisów do książek wielotomowych i prowadzenia ksiąg dopisów.

Na podstawie tego zarządzenia z dniem 10 czerwca 2010 roku rozpoczęły się prace przy wypełnianiu inwentarza elektronicznego tworzonego w Access-ie. Jego podstawę tworzyły dane pobierane z opisu rekordu egzemplarza oraz opisu rekordu bibliograficznego książek lub dokumentów nieksiążkowych (tzw. dokumenty towarzyszące, dokumenty elektroniczne).

Zamknięte zostały wszystkie rodzaje inwentarzy wypełnianych ręcznie. Każdy z nich został opisany i podliczony oraz opatrzony informacją kiedy nastąpił ostatni wpis do danej książki inwentarzowej.

Wprowadzenie inwentarzy elektronicznych spowodowało zmianę sposobu opracowania technicznego książki. Do czasu zmian opracowanie zaczynało się od wpisania jej do inwentarza i dopiero po tym etapie następowało utworzenie rekordu egzemplarza. Z chwilą nastania ewidencji elektronicznej – najpierw tworzy się rekord egzemplarza, zapisując w nim sygnaturę, cenę, akcesję, ewentualne uwagi bądź skierowania, a system generuje listy inwentarzowe. Jak widać, wprowadzenie nowej technologii pozwoliło zaoszczędzić czas przeznaczony dawniej na ręczne wpisywanie książek do tradycyjnego inwentarza. Kolejną zaletą wprowadzenia tej technologii jest czytelność i przejrzystość

zapisu elektronicznego inwentarza. Zdarza się bowiem, że odczytanie informacji ze starych, tradycyjnych inwentarzy, wypełnianych przez bibliotekarzy nastęrcza poważne trudności. Gdy inwentarz jest wydrukowany, nie ma znaczenia jakim charakterem pisma obdarzony jest tworzący go bibliotekarz!

Ryc. 1 Wygląd wydrukowanej strony tytułowej inwentarza przed oprawą.

Pojawienie się inwentaryzacji elektronicznej przyniosło wymierne efekty przy sporządzaniu comiesięcznych sprawozdań inwentarzowych. Przed nastaniem elektronicznej ewidencji liczenie inwentarza trwało znacznie dłużej niż obecnie. System elektroniczny zapewnia nie tylko zliczenie poszczególnych inwentarzy, ale pozwala także na wydobycie z niego różnorodnych danych, na przykład można sporządzać statystyki według źródeł nabycia czy poszczególnych formatów.

Inwentarz Podstawowy II

Zestawienie statystyk :

R a p o r t

Miesięczny Miesiąc : wrzesień

Roczny Rok : 2015

Blok sygn.

Typ wydruku : Lista sygnatur księgi inwentarzowej

Akcesja :

Wydruk Koniec

Ryc. 2 Widok ekranu inwentarza elektronicznego służący do sporządzania statystyk.

Inwentarz komputerowy po zapewnieniu czyli po zapisaniu w nim 5 tys. sygnatur zostaje wydrukowany i przekazany do oprawy. Po oprawie jest podliczony i opisany, oraz zalakowany i opieczętowany pieczęcią lakową.

Od czasu zastosowania nowego sposobu inwentaryzacji elektronicznej do chwili, gdy powstaje niniejszy artykuł zostało wydrukowanych i oprawionych 22 inwentarze, a kolejne dwa czekają na wydruk i oprawę.

2. Wolny Dostęp – opracowanie techniczne

Sekcja Opracowania Technicznego ma w swoich obowiązkach oprócz prowadzenia inwentarzy i opracowania technicznego książek także przygotowanie ich do Wolnego Dostępu. Prace związane z opracowaniem materiałów bibliotecznych do WD rozpoczęły się w Sekcji od utworzenia stanowiska do drukowania etykiet KBK i przeszkolenia pracowników w procedurach związanych z nowymi obowiązkami. Etykietowanie rozpoczęło w dniu 19 września 2011 roku.

Dla książek przeznaczonych do Wolnego Dostępu, po utworzeniu rekordów egzemplarza, drukuje się na przystosowanej do tego celu drukarce etykiety z klasyfikacją

KBK. W zależności od możliwości wypożyczenia danego egzemplarza jest to albo etykieta niebieska (egzemplarz wypożycza się), lub czerwona (egzemplarz do korzystania na miejscu). Etykiety naklejane są na grzbiety woluminów, a od niedawna tj. od kwietnia 2015 roku – dodatkowo zabezpieczane są specjalną, samoprzylepną folią ochronną.

Rys. 3 Książki w Sekcji Opracowania Technicznego – przygotowane do Wolnego Dostępu

Do końca lipca 2015 roku zostało przygotowanych do WD przeszło 49 tys. woluminów. Jednocześnie trwają prace retro, związane z przystosowaniem księgozbioru do WD.

3. RFID – kolejny krok w nowoczesność

Każda książka, która zostaje przekazana z Oddziału Wydawnictw Zwartych do Oddziału Przechowywania Zbiorów posiada kod kreskowy. Dzięki niemu obsługa użytkownika biblioteki uległa znacznemu skróceniu. Następny etap, który niewątpliwie przyczyniłby się do zdynamizowania większości procesów bibliotecznych, dotyczy wykorzystania RFID.

Technologia, kryjąca się pod tym skrótem – w języku angielskim oznacza *Radio Frequency Identification*, czyli identyfikację za pomocą fal radiowych. Znalazła ona zastosowanie w zdalnych systemach przepływu danych, w których odczyt i zapisywanie

informacji są możliwe dzięki specjalnym układom elektronicznym, umieszczanym na obiektach (w przypadku biblioteki – na dokumentach). Można powiedzieć, że to elektroniczny kod kreskowy. RFID, odmiennie od dotychczas stosowanych rozwiązań, pozwala oznakowanemu przedmiotowi (książce) zgłaszać się samodzielnie i identyfikować w zasięgu działania systemu [1, s. 5]

Do niedawna technologia ta wydawała się nieosiągalna dla bibliotek, z racji wysokich kosztów. Jednak sytuacja zmienia się wraz z postępem mikroelektroniki. Obecnie na dużą skalę produkuje się miniaturowe układy elektroniczne, które umieszcza się na samoprzylepnych etykietach, które można, podobnie jak kod kreskowy – nakleić na książce. Co ważne, odczyt takiej etykiety odbywa się w sposób bezkontaktowy i zdalny – poprzez fale radiowe.

W skład technologii RFID wchodzi:

- Etykieta RFID (zwana tagiem), dzięki której oznacza się identyfikowane książki. Wykonana jest z cienkiego plastiku lub papieru, a na jej powierzchni umieszczona jest antenka nadawczo-odbiorcza i miniaturowy układ elektroniczny, z którego za pomocą fal radiowych następuje odczyt zapisanych informacji. W bibliotekach używa się pasywnych tagów, co znaczy iż nie mają one własnego źródła zasilania, wykorzystując energię sygnału, za pomocą którego dokonuje się jego odczytu.
- Czytnik RFID – posiada antenę nadawczo-odbiorczą służącą do odczytywania etykiet RFID. Jest on połączony z systemem gromadzącym i przechowującym dane. Czytniki mogą być stacjonarne lub przenośne. W zautomatyzowanej bibliotece takimi czytnikami są: urządzenia do rejestracji wypożyczeń, stanowiska do samodzielnego wypożyczania i zwrotu książek, bramki kontrolujące wyjścia z biblioteki. Do urządzeń przenośnych możemy zaliczyć czytniki do sporządzania skontrum i poszukiwania zaginionych materiałów.

Możliwości jakie daje bibliotece omawiana technologia są ogromne:

- odczyt danych nie wymaga działań operatora (inaczej niż przy kodzie kreskowym, który bibliotekarz musi czytać),
- następuje przyspieszenie wprowadzania danych,
- odczyt danych odbywa się bez zdejmowania książki z półki (wielka zaleta przy skontrum) i przy braku widoczności etykiety,
- umożliwia zapis większej ilości informacji niż przy użyciu tradycyjnych kodów kreskowych i pozwala na wielokrotne zapisy i dopisy informacji na nośniku danych,
- zabezpiecza księgozbiór przed kradzieżą i szybko lokalizuje źle odłożone książki w Wolnym Dostępie

Technologia RFID ma również wady. Przede wszystkim musimy powiedzieć o kosztach, które są bardzo wysokie. Użycie tego rozwiązania jest postrzegane jako drogie – na-

wet w warunkach amerykańskich. Koszty generują nie tylko urządzenia, ale w pierwszym rzędzie same etykiety. Jednocześnie korzyści ze stosowania tego rozwiązania płyną dopiero przy kompleksowym zastosowaniu dla całego księgozbioru biblioteki lub przynajmniej dla wydzielonej kolekcji. Wtedy można mówić o automatycznej inwentaryzacji i przyspieszeniu pracy wypożyczalni. [2, s. 5].

Zakończenie

Sekcja Opracowania Technicznego istnieje w strukturach Biblioteki Uniwersyteckiej zaledwie od czterech lat, wcześniej opracowanie techniczne książek odbywało się w ramach pracy Oddziału Wydawnictw Zwartych. Jednak i jej pracownicy mają swój wkład w wykorzystanie nowoczesnych technologii, jakie szeroko stosuje się w Bibliotece Uniwersyteckiej. Tym wkładem są inwentarze elektroniczne, tworzone w Access-ie, oraz z każdym miesiącem większa liczba książek, przygotowanych do zapewnienia pól w Wolnym Dostępie.

Czy pracownicy Sekcji, a także inne Oddziały Biblioteki dostaną do ręki kolejną nowoczesną technologię, jaką jest RFID? To pytanie na razie pozostaje bez odpowiedzi.

Reasumując, nowe rozwiązania technologiczne przyjęły się w Sekcji Opracowania Technicznego, a pracujący w niej bibliotekarze mogą pochwalić się, że podołali wyzwaniom jakie owe technologie ze sobą przyniosły.

Bibliografia załącznikowa

1. KYZIOŁ, A. Technologia RFID i automatyzacja. *Biblioteka. Szkolne Centrum Informacji*. Warszawa: Dr Josef Raabe, 2008, nr 6, s. 4–9. ISSN 1898–2565
2. ROBOWSKI, M. Technologia RFID w bibliotekach. *Biuletyn EBIB* [on-line]. [Warszawa]: Stowarzyszenie Bibliotekarzy Polskich. KWE, 2004, nr 8 (59) [dostęp 01.09.2015] ISSN 1507-7187. Dostępny w: <http://ebib.oss.wroc.pl/2004/59/robowski.php>.

